

УДК 340.13

DOI <https://doi.org/10.32782/2311-8040/2024-1-22>**Риндюк Віра Іванівна,**

доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри теоретичної юриспруденції ННІ «Юридичний інститут
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
вулиця Юрія Ілленка, 81, Київ, 04050, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7803-7039>

Кучинська Ольга Юріївна,

аспірантка кафедри теоретичної юриспруденції ННІ «Юридичний інститут
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана»,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана,
вулиця Юрія Ілленка, 81, Київ, 04050, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-1656-0278>

ЮРИДИКО-ТЕХНІЧНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

*Дослідження присвячено юридико-технічним питанням адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Акцентується увага на тому, що адаптація законодавства України до законодавства ЄС в рамках Угоди про асоціацію між Україною та ЄС та впровадження *acquis* ЄС у національне законодавство в рамках переговорного процесу з Україною як державою-кандидатом щодо вступу до ЄС – це два окремі самостійні процеси, хоча і тісно пов'язані між собою. Ці процеси ґрунтуються на різних правових засадах, мають різні завдання та специфічні юридико-технічні методи та процедури їх реалізації.*

*Адаптація законодавства України до законодавства ЄС відповідно до Угоди про асоціацію передбачає поступове наближення національного законодавства до відповідних частин *acquis* ЄС, тобто гармонізацію національного законодавства з *acquis* ЄС. Переговорний процес з державою-кандидатом щодо вступу до ЄС – це фактично питання адаптації національного законодавства до *acquis* ЄС. Суть переговорного процесу полягає в тому, що держава-кандидат має досягти домовленості з державами-членами ЄС щодо конкретних питань транспозиції *acquis* ЄС у національне законодавство, що і є її умовами вступу до ЄС. Відповідно Методології розширення 2020 року переговорний процес організовано за 6 кластерами *acquis* ЄС, кожен із яких має певну кількість розділів для переговорів.*

*Зроблено висновок, що розроблення та прийняття проектів нормативно-правових актів, що наближують національне законодавство до *acquis* ЄС, в межах нормотворчого процесу органів державної влади характеризується певною юридико-технічною специфікою. Це дає підстави виокремити адаптацію законодавства, як процес цілеспрямованого приведення національного законодавства у відповідність з правом ЄС, в окрему самостійну функцію нормотворчої діяльності. Відповідно, адаптації законодавства України до *acquis* ЄС як функція нормотворчості реалізується за допомогою спеціальних техніко-юридичних процедур та має свою нормопроектну техніку адаптації законодавства. Зокрема, проекти нормативно-правових актів, що наближують національне законодавство до *acquis* ЄС, повинні розроблятися згідно з основними стандартами верховенства права, що передбачає визначеність (прозорість), передбачуваність, виконаність (застосовність), пропорційність, узгодженість та послідовність законодавства.*

Ключові слова: адаптація законодавства, національне законодавство, право ЄС, функції нормотворчої діяльності, техніка нормопроектнування.

Ryndiuk Vira, Kuchynska Olga. Legal-technical aspects of the adaptation of the legislation of Ukraine to the legislation of the European Union

*The study is devoted to legal and technical issues of adaptation of the legislation of Ukraine to the legislation of the European Union. Attention is drawn to the fact that the adaptation of the legislation of Ukraine to the legislation of the EU within the framework of the Association Agreement between Ukraine and the EU, and the introduction of the EU *acquis* into national legislation within the framework of the negotiation process with Ukraine as a candidate*

state for EU accession – these are two separate independent processes, although they are closely related to each other. These processes are based on different legal foundations, have different tasks and specific legal and technical methods and procedures for their implementation.

Adaptation of Ukrainian legislation to EU legislation in accordance with the Association Agreement involves gradual approximation of national legislation to relevant parts of the EU acquis, i.e. harmonization of national legislation with EU acquis. The negotiation process with the candidate state regarding the accession to the EU is actually a matter of adapting the national legislation to the EU acquis. The essence of the negotiation process is that the candidate state must reach an agreement with the EU member states on specific issues of the transposition of the EU acquis into national legislation, which are its conditions for joining the EU. In accordance with the 2020 Enlargement Methodology, the negotiation process is organized according to 6 clusters of the EU acquis, each of which has a certain number of sections for negotiations.

It was concluded that the development and adoption of draft legal acts bringing national legislation closer to the EU acquis within the framework of the rule-making process of state authorities is characterized by certain legal-technical specifics. This gives reason to single out the adaptation of legislation, as a process of purposeful bringing national legislation into compliance with EU law, into a separate independent function of rule-making activity. Accordingly, the adaptation of Ukrainian legislation to the EU acquis as a function of rule-making is implemented with the help of special technical-legal procedures and has its own normative-project technique for adapting legislation. In particular, projects of normative legal acts bringing national legislation closer to the EU acquis should be developed in accordance with the basic standards of the rule of law, which provides for certainty (transparency), predictability, enforceability (applicability), proportionality, coherence and consistency of legislation.

Key words: adaptation of legislation, national legislation, EU law, functions of rule-making activity, technique of norm-designing.

Вступ. Актуальність дослідження питання адаптації законодавства України до законодавства ЄС сьогодні не викликає заперечень. 23 червня 2022 року Україна отримала статус кандидата на членство в ЄС, а 14 грудня 2023 року лідери ЄС ухвалили історичне рішення про початок переговорів з Україною щодо вступу до ЄС. Правові підстави вступу держави до ЄС визначені Договором про ЄС, а також Копенгагенськими та Мадридськими критеріями. Будь-яка європейська держава, яка поважає цінності, на яких ґрунтується ЄС, та віддана їх поширенню, може подати заявку на набуття членства у ЄС. ЄС засновано на цінностях поваги до людської гідності, свободи, демократії, рівності, верховенства права та поваги до прав людини, зокрема осіб, що належать до меншин. Ці цінності є спільними для всіх держав-членів у суспільстві, де панує плюралізм, недискримінація, толерантність, правосуддя, солідарність та рівність жінок і чоловіків (ст. ст. 2, 49 Договору про ЄС) [1].

На саміті Європейської Ради в Копенгагені у 1993 році були прийняті Копенгагенські критерії вступу до ЄС, які згодом були поглиблені та розширені Мадридськими. Копенгагенські критерії передбачають: 1) стабільність інститутів, що гарантують демократію, верховен-

ство права, права людини та повагу і захист меншин (політичні критерії); 2) наявність дієвої ринкової економіки, а також здатність справлятися з конкурентним тиском і ринковими силами всередині ЄС (економічні критерії); 3) здатність взяти на себе зобов'язання щодо членства (критерії acquis) [2, с. 10–11]. За вимогами Мадридських критеріїв країна-кандидат повинна володіти наявністю публічних інституцій, а також судових органів, які забезпечать реалізацію прав і свобод людини та громадянина, демократизм і верховенство права [3, с. 400–401].

Так званий, третій критерій (критерій членства) полягає у здатності держави-кандидата взяти на себе зобов'язання щодо членства в ЄС [3, с. 401-402]. Критерії acquis вимагають від країни-кандидата впровадження acquis у національне законодавство та ефективної імплементації цього законодавства за допомогою відповідних адміністративних структур і судової системи. У 1995 році Копенгагенські критерії були посилені і відтоді особлива увага приділяється адміністративній спроможності країни-кандидата до імплементації acquis [2, с. 11]. Отже, інтеграція законодавства ЄС у національне законодавство, адаптація законодавства України до законодавства ЄС є одним

ключових моментів офіційно розпочатої процедури набуття Україною членства в ЄС.

Метою статті є аналіз юридико-технічного аспекту процесу адаптації законодавства України до законодавства ЄС як однієї із функцій (одного із напрямків) нормотворчої діяльності органів державної влади в Україні.

Матеріали та методи. Дослідження базується на таких джерелах правової інформації як міжнародні правові документи, *acquis* ЄС, національне законодавство, а також наукових та аналітичних публікаціях щодо питання наближення національних законодавств до права ЄС. Методологією дослідження є комплексне використання таких методів наукового пізнання як діалектичний, історичний, формально-юридичний та порівняльно-правовий.

Результати. Україна вперше взяла на себе зобов'язання щодо наближення законодавства до права ЄС згідно з Угодою про партнерство та співробітництво (УПС) між Україною та ЄС (була чинна з 1 березня 1998 року), яка вже на сьогодні втратила юридичну силу після набуття чинності Угодою про асоціацію (УА) між Україною та ЄС (повністю вступила в силу 1 вересня 2017 року) [4]. УПС передбачала «м'яке» наближення законодавства України до права ЄС. Це було просто зобов'язання докласти всіх можливих зусиль, або, інакше кажучи, зобов'язання діяти, а не досягати певного результату. Крім того, УПС не містила чітких вимог стосовно ступеня наближення українського законодавства та не визначала конкретних актів права ЄС і строків їх імплементації Україною [5, с. 10]. Ст. 51 УПС містила положення про важливість зближення існуючого і майбутнього законодавства України з *acquis* ЄС та закріплювала перелік пріоритетних галузей наближення [6]. Для практичної реалізації цього процесу було затверджено Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства ЄС [7], яка конкретизувала інституційний та техніко-юридичний механізм процесу адаптації законодавства України до *acquis* ЄС.

УА порівняно з УПС поклала на Україну більші зобов'язання, що стосується набли-

ження національного законодавства до *acquis* ЄС; в УА зазначено акти та/або частини актів права ЄС, що до них Україна повинна наближити законодавство і що їх вона повинна імплементувати; викладені у відповідних главах УА умови визначають строки імплементації та необхідний рівень наближення; відповідні зобов'язання містяться як безпосередньо в основній частині (статтях) УА, так і в додатках до неї; багато положень УА, що стосуються наближення законодавства, різняться як за змістом, ступенем деталізації, так і за необхідним рівнем наближення. Слід зазначити, що УА передбачає «динамічне наближення», тобто наближення фактично ніколи не закінчується: щоразу коли відповідне право ЄС змінюється або замінюється новим законодавством [5, с. 11–15]. Наприклад, Додаток XVII «Нормативно-правове наближення» до УА стосується нормативно-правового наближення у таких секторах послуг як фінансові, телекомунікаційні, поштові та кур'єрські та послуги з міжнародних морських перевезень. У п. 2 ст. 2 Додатку XVII зазначено, що відповідні законодавчі акти ЄС мають стати частиною національного законодавства України таким чином: 1) якщо законодавчий акт є Регламентом або Рішенням ЄС, то він повинен стати, як такий, частиною національного законодавства України; 2) якщо законодавчий акт є Директивою ЄС, то за компетентними органами України залишається право вибору форми та способу його імплементації [4].

Разом з тим, адаптація законодавства України до законодавства ЄС в рамках Угоди про асоціацію та впровадження *acquis* у національне законодавство в рамках переговорного процесу щодо вступу до ЄС – це два окремі процеси, які ґрунтуються на різних правових засадах і мають різні завдання, хоча і тісно пов'язані між собою та в ході переговорів з ЄС зливаються майже в один процес. У той час як асоціація з ЄС передбачає поступове наближення національного законодавства до відповідних частин *acquis*, як того вимагає УА, переговорний процес має справу з конкретними проблемами транспозиції *acquis* [2, с. 11]. Ефективність та скоордино-

ваність цих процесів мають забезпечувати як функціонування відповідних інституцій, так і належна нормопроектна техніка адаптації законодавства.

Щодо процесу адаптації національного законодавства в межах Угоди про асоціацію, то Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства ЄС визначила механізм досягнення Україною відповідності третьому Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства в ЄС у визначених пріоритетних сферах адаптації. Зокрема, техніко-юридична процедура адаптації передбачає такі стадії як визначення актів *acquis communautaire*, які регулюють правовідносини у відповідній сфері; їх переклад на українську мову; комплексний порівняльний аналіз регулювання правовідносин у визначених сферах в Україні та ЄС; розроблення рекомендацій щодо приведення законодавства України у відповідність з *acquis* ЄС, підготовка відповідних проектів нормативно-правових актів та їх прийняття; моніторинг наслідків реалізації цих рекомендацій. Важливим елементом адаптації законодавства стала експертиза проектів нормативно-правових актів на їх відповідність *acquis* ЄС з метою недопущення прийняття актів, які суперечать праву ЄС.

Щодо процесу впровадження *acquis* у національне законодавство в рамках переговорного процесу щодо вступу до ЄС, то вступ до ЄС – це фактично питання адаптації національного законодавства до *acquis* ЄС. Нова Методологія розширення ЄС, ухвалена в лютому 2020 року, відрізняється від минулої, коли переговори ґрунтувалися на логіці «розділ за розділом». Нинішнє покоління переговорів відбуватиметься за принципом переговорних кластерів: 35 розділів *acquis* об'єднані у шість логічно пов'язаних тематичних кластерів: 1) фундаментальні засади, включаючи принцип верховенства права; 2) внутрішній ринок; 3) конкурентоспроможність та інклюзивне зростання; 4) зелений курс та сталий зв'язок; 5) ресурси, сільське господарство та згуртованість; 6) зовнішні відносини. Переговори за певним кластером

можуть бути відкриті лише тоді, коли будуть виконані всі умови для відкриття всіх відповідних переговорних розділів у рамках цього кластера. Під час цього процесу Європейська Комісія та держава-кандидат роблять скринінг законодавства держави-кандидата за кожним розділом *acquis* ЄС. Метою переговорів є досягнення згоди щодо точних умов членства, включаючи винятки з *acquis*. Існує два типи можливих винятків: 1) перехідний період є найбільш поширеним і дозволяє тимчасово звільнити країну-кандидата від застосування *acquis*; 2) відступ від *acquis* дозволяє звільнити країну кандидата від застосування *acquis* на постійній основі. Процес переговорів завершується, коли держава-кандидат і ЄС досягають згоди за всіма «розділами» переговорів [2, с. 11–21].

Щодо юридико-технічних способів наближення національного законодавства до *acquis* ЄС, то залежно від виду правових актів ЄС може бути використано як пряме копіювання, так і транспозиція. Загалом метод прямого копіювання не рекомендується, оскільки він може призвести до ухвалення національного законодавства, що залишиться тільки на папері. Скопійовані положення можуть виявитись чужорідними системі, незрозумілими тим, хто їх виконує та застосовує [5, с. 17]. Поняття «транспозиція» походить від лат. «*transpositio*» (перенесення, перестановка, транспортування). Під «транспозицією» права розуміють перенесення *acquis* ЄС у правові системи третіх країн з метою зближення національного права з *acquis* ЄС. Транспозиція права – це процес переносу так званих правових «трансплантів», який має наслідком кардинальну зміну чи перегляд національного права у відповідності до правової моделі, яка транспонується в національну правову систему. Процес транспозиції має відбуватися з урахуванням національної правової культури та спадщини [8, с. 70–76].

Відповідно до ст. 288 Договору про функціонування ЄС, правовими актами ЄС є регламенти, директиви, рішення, а також рекомендації та висновки [9]. Регламент має загальне застосування. Він є обов'язковим у

повному обов'язі та повинен прямо застосовуватися в усіх державах-членах. Саме в цьому випадку допускається пряме копіювання в рамках УА при наближенні національного законодавства України до регламентів ЄС, що спрямовані на вироблення єдиного стандарту і є прямо застосовними в національних правових системах держав-членів ЄС. Разом з тим, держави-члени не транспонують регламенти в національні правові системи. Регламенти в повному обов'язі мають обов'язкову силу та прямо застосовуються у всіх державах-членах. Положення регламентів не повинні копіюватись або повторюватись у національному законодавстві держав-членів ЄС. Функція регламентів полягає в уніфікації законодавства всіх держав-членів. Однак, регламенти ЄС не будуть прямо застосовними в Україні до дати її вступу в ЄС, тобто для дотримання зобов'язань, що випливають з УА, українське законодавство повинне бути приведені у відповідність до них [5, с. 17–38].

Директива є обов'язковою щодо результату, якого необхідно досягти, для кожної держави-члена, якій її адресовано, проте залишає національним органам влади вибір форми та засобів (ст. 288 Договору про функціонування ЄС) [9]. Отже, директиви завжди вимагають транспозиції до національного законодавства. На відміну від регламентів ЄС, директиви не є прямо застосовними. Їхні положення зазвичай більш загальні, а отже, залишають державам-членам певну свободу дій. Директиви завжди містять строк транспозиції, протягом якого національний законодавчий орган повинен привести національне законодавство у повну відповідність. Вибір національних правових інструментів, найбільш відповідних форм та методів забезпечення ефективного виконання директив що використовуються для їх транспонування, залишається на розсуд держав-членів. Членство в ЄС вимагає наближення національного законодавства до всіх директив, якщо тільки окремі директиви не будуть тимчасово виключені на час перехідних періодів, погоджених під час переговорів про вступ [5, с. 39–40].

Відповідно до ст. 288 Договору про функціонування ЄС рішення є обов'язковим у

повному обов'язі. Якщо рішення визначає тих, кому воно адресовано, воно є обов'язковим лише для них [9]. Рішення переважно є актами індивідуального характеру, що адресовані окремій державі-члену або фізичній чи юридичній особі В деяких окремих випадках рішення можуть містити загальнообов'язкові норми для всіх держав-членів. Беручи до уваги природу рішень ЄС, зазвичай вказується, що вони схожі на національні адміністративні рішення. Хоча це переважно так, деякі рішення застосовні для всіх і можуть потребувати національних імплементаційних заходів [5, с. 42].

Проекти нормативно-правових актів, що наближують національне законодавство до *acquis* ЄС, розробляються та приймаються в межах нормотворчого процесу органів державної влади з використанням спеціальних техніко-юридичних процедур. Наприклад, важливою передумовою переговорного процесу щодо вступу України до ЄС є аналіз відповідності норм українського законодавства законодавству ЄС, що, зокрема, був проведений на виконання Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення первинної оцінки стану імплементації актів права Європейського Союзу (*acquis* ЄС)» від 28 лютого 2023 р. Складовою нормотворчого процесу є експертиза нормативно-правових актів на відповідність *acquis* ЄС. Так, проекти законів України та інших нормативно-правових актів, які за предметом правового регулювання належать до сфер, правовідносини в яких регулюються правом ЄС, в обов'язковому порядку проходять експертизу на відповідність *acquis* [7].

Проектування нормативно-правових актів, що наближують національне законодавство до *acquis* ЄС, відбувається з дотриманням всіх стандартних вимог техніки нормопроєктування – сукупності техніко-правових засобів, способів, прийомів та методів, за допомогою яких створюється проект нормативно-правового акта. Основні стандарти техніки нормопроєктування визначені в Законі України «Про правотворчу діяльність» від 24.08.2023 р. (ст. ст. 31–42). Зокрема, це наступні вимогами

техніки нормопроекування до змісту положень нормативно-правового акта є: 1) однозначність їх розуміння (ясність, точність, доступність для розуміння та реалізації); 2) передбачуваність (прогнозованість) результатів їх реалізації; 3) їх відповідність нормативно-правовим актам вищої юридичної сили та узгодженість з нормативно-правовими актами рівної юридичної сили; 4) уніфікованість вжитої в них термінології; 5) спорідненість та логічна послідовність їх викладення (ст. 34) [10].

В контексті нормопроектної техніки адаптації законодавства ці вимоги уточнюються наступними. У процесі наближення національного законодавства до права ЄС усі нормативно-правові акти повинні розроблятися згідно з основними стандартами верховенства права, що передбачає визначеність (прозорість), передбачуваність, виконанність (застосовність), пропорційність, узгодженість та послідовність законодавства. Зокрема, визначеність (прозорість) є одним із найважливіших критеріїв якості законодавства та означає, що будь-яка особа, на яку воно поширюється, може його прочитати і зрозуміти його зміст. Норми законодавства повинні бути сформульовані просто, зрозуміло і стисло. Наближення законодавства до права ЄС без використання точних формулювань та правильної техніки часто призводить до неможливості застосування правової норми або до її довільного застосування, оскільки суб'єкти, що її виконують, не можуть правильно її зрозуміти. Також законодавство має бути практичним, тобто будь-який нормативно-правовий акт повинен бути розроблений таким чином, щоб його могли впроваджувати/застосовувати у повсякденній практиці всі особи, що беруть участь у його виконанні. Найбільш амбіцій-

ний і прогресивний закон нічого не вартий, якщо його неможливо виконати через високі вимоги, складність, нездійсненні цілі, фінансові наслідки або низькі інституційні можливості. Пропорційність є ще одним ключовим елементом законодавства. Вона означає, що всі зобов'язання та обмеження завжди повинні бути пропорційними поставленій меті і такими, що їх може реально виконати цільова група (як кажуть: «не коліть горіхи кувалдою») [5, с. 59–62].

Висновки. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що розроблення та прийняття проектів нормативно-правових актів, що наближують національне законодавство до *acquis* ЄС, в межах нормотворчого процесу органів державної влади характеризується певною юридико-технічною специфікою. Це дає підстави виокремити адаптацію законодавства, як процес цілеспрямованого приведення національного законодавства у відповідність з правом ЄС, в окрему самостійну функцію (напрямок) нормотворчої діяльності. Функціональна характеристика нормотворчої діяльності органів публічної влади має виходити з її реального змістовного наповнення, яке відображає сучасний стан розвитку правової системи держави. Отже поряд з такими традиційними функціями нормотворчості як первинне регулювання суспільних відносин, удосконалення, упорядкування (систематизація), конкретизація (деталізація) законодавства, сьогодні слід виокремлювати таку функцію нормотворчості як адаптація національного законодавства до *acquis* ЄС. Відповідно, процес адаптації законодавства України до *acquis* ЄС як самостійний напрям нормотворчості реалізується за допомогою спеціальних техніко-юридичних процедур та має свою нормопроектну техніку адаптації законодавства.

Список використаних джерел:

1. Консолідована версія Договору про Європейський Союз від 07.02.1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text.
2. Процес вступу України до ЄС у контексті регіонального та місцевого розвитку. Аналітичний документ. ULEAD з Європою. 2023. URL: <https://u-lead.org.ua/storage/admin/files/c63b0eb665fdf3266d87a52bf3de8ec9.pdf>.
3. Солодкова К.А., Бойчук Д.С. Копенгагенські та Мадридські критерії вступу до Європейського Союзу: перспективи для України. *Молодий вчений*. 2019. № 11 (75). С. 400–403. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-88>.

4. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 27.06.2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

5. Рекомендації для українських органів державного управління щодо наближення українського законодавства до права ЄС. 2018. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/law/rekomendatsiyi-shhodo-nablyzhennya-ukrayinskogo-zakonodavstva-do-prava-yes/>.

6. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14.06.1994 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#o267.

7. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18.03.2004 р. (із змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#n17>.

8. Петров Р. А. Поняття «транспозиція» права, як складова процесу приведення законодавства України у відповідність до «acquis» Європейського Союзу. *Право України*. 2013. № 6. С. 70–76.

9. Консолідована версія Договору про функціонування Європейського Союзу від 25.03.1957 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text.

10. Закон України «Про правотворчу діяльність» від 24.08.2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>.

References:

1. Konsolidovana versiiia Dohovoru pro Yevropeyskyi Soiuz vid 07.02.1992 r. [Consolidated version of the Treaty on the European Union dated February 7, 1992]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text [in Ukrainian].

2. Protses vstupu Ukrainy do YeS u konteksti rehionalnoho ta mistsevoho rozvytku. Analychnyi dokument [The process of Ukraine's accession to the EU in the context of regional and local development. Analytical document]. ULEAD with Europe. 2023. Retrieved from: <https://u-lead.org.ua/storage/admin/files/c63b0eb665fdf3266d87a52bf3de8ec9.pdf>. [in Ukrainian].

3. Solodkova, K.A., & Boychuk, D.S. (2019). Kopenhahenski ta Madrydski kryterii vstupu do Yevropeiskoho Soiuzu: perspektyvy dlia Ukrainy [Copenhagen and Madrid entry criteria to the European Union: prospects for Ukraine]. *Molodyi vchenyi*, 11 (75), 400–403. Retrieved from: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-11-75-88> [in Ukrainian].

4. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyimi derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony vid 27.06.2014 r. [Association Agreement between Ukraine, on the one hand, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their member states, on the other hand, dated June 27, 2014.]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text [in Ukrainian].

5. Rekomendatsii dlia ukrainskykh orhaniv derzhavnoho upravlinnia shhodo nablyzhennia ukrainskoho zakonodavstva do prava YeS [Recommendations for Ukrainian state administration bodies regarding approximation of Ukrainian legislation to EU law]. 2018. Retrieved from: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/law/rekomendatsiyi-shhodo-nablyzhennya-ukrayinskogo-zakonodavstva-do-prava-yes/> [in Ukrainian].

6. Uhoda pro partnerstvo i spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu i Yevropeiskymy Spivtovarystvamy ta yikh derzhavamy-chlenamy vid 14.06.1994 r. [Agreement on partnership and cooperation between Ukraine and the European Communities and their member states dated June 14, 1994]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/998_012#o267 [in Ukrainian].

7. Zakon Ukrainy «Pro Zahalnodержавnu prohramu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu» vid 18.03.2004 r. (iz zminyamy) [The Law of Ukraine "On the Nationwide Program for the Adaptation of the Legislation of Ukraine to the Legislation of the European Union" dated March 18, 2004 (with amendments)]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#n17> [in Ukrainian].

8. Petrov, R.A. (2013). Poniattia «transpozysiiia» prava, yak skladova protsesu pryvedennia zakonodavstva Ukrainy u vidpovidnist do «acquis» Yevropeiskoho Soiuzu [The concept of "transposition" of law as a component of the process of bringing the legislation of Ukraine into compliance with the "acquis" of the European Union]. *Pravo Ukrainy*, 6, 70–76 [in Ukrainian].

9. Konsolidovana versiiia Dohovoru pro funktsionuvannia Yevropeiskoho Soiuzu vid 25.03.1957 r. [Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union dated March 25, 1957]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text [in Ukrainian].

10. Zakon Ukrainy «Pro pravotvorchu diialnist» vid 24.08.2023 r. [Law of Ukraine "On Law-Making Activity" dated August 24, 2023]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text> [in Ukrainian].